

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความนึกคิดและชีวิตประจำวันของคน
อันล่วงคมากกว่า 100 ปีมาแล้วที่หนังสือพิมพ์ได้ทำหน้าที่เป็นสื่อเพื่อประชาชน และได้พัฒนาขึ้นตาม
ลำดับหนังสือพิมพ์เป็นสถาบันที่ค่อนข้างมีอิสระในการเสนอข่าวมากกว่าสื่อมวลชนแขนงอื่น เช่น
วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งมีการควบคุมด้านนโยบายการเสนอข่าวจากรัฐบาลอย่างเข้มงวด
(ร.โรจนะ, 2518) สังคมแบบเสรีได้คาดหวังการปฏิบัติหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไว้ พอสรุปได้
ดังนี้คือ หน้าที่ในการให้ข่าวสาร (To inform) ซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญอันดับแรกที่นักหนังสือพิมพ์
จะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องสมบูรณ์นำเสนอแก่ผู้อ่านช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัว (To
alert) ช่วยตีความหมายของข่าว (To interpret) ให้การศึกษาแก่ผู้อ่าน (To educate)
ช่วยชี้นำและชักจูงใจผู้อ่าน (To lead and persuade) เป็นเวทีของการแสดงความคิดเห็น
(To provide a forum) ให้สิ่งบันเทิงใจ (To inspire) และให้ความบันเทิง (To
entertain) (นันทวัน สุชาโต, 2520)

อย่างไรก็ดี หนังสือพิมพ์บางฉบับมักจะละเลยหน้าที่อันสำคัญดังกล่าวนี้ โดยมุ่งแต่จะ
ให้ความบันเทิงกับผู้อ่านมากเกินไป หรือพยายามรายงานข่าวที่น่าตื่นเต้นกระเพื่อมข่าวลือมาให้
สนุกสนาน โดยมีได้กลับมาดูปัญหาสังคมที่อาศัยอยู่ว่าควรจะช่วยกันแก้ไขอย่างไร ข้อวิจารณ์เกี่ยว
กับบทบาทของหนังสือพิมพ์นี้มีอยู่หลายประการ อาทิเช่น (ร. โรจนะ, 2518)

- หนังสือพิมพ์สามารถชักชวนา บทวิจารณ์ หรือคอลัมน์ประจำอื่น ๆ บนความสนใจ
ของผู้อ่านได้ โดยผู้เขียนมักสอดใส่ความคิดเห็นส่วนตัวอย่าง เป็นอคติอันเป็นการสร้างความแตก
แยกในสังคมได้

- หนังสือพิมพ์มีส่วนชักจูงให้ผู้อ่านคล้อยตามหรือมอมเมาผู้อ่านเพื่อเพิ่มจำนวนจำหน่าย หรือเพื่อผลประโยชน์อื่นใด

- หนังสือพิมพ์บางฉบับลงข่าวในลักษณะลามกอนาจาร
- บางครั้งหนังสือพิมพ์ใช้การพาดหัวข่าวที่ทำให้ประชาชนตื่นตกใจ
- หนังสือพิมพ์สามารถลงข่าวใด ๆ แม้ว่าเป็นข่าวลือก็ตาม

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อผู้อ่านอย่างกว้างขวาง

และผู้ที่มิชอบกับการสร้างอิทธิพลเหล่านี้ ส่วนหนึ่งก็มาจากนักข่าวนั่นเอง

หน้าที่ของนักข่าวเปรียบได้กับ Gatekeeper ในกระบวนการสื่อสารสู่มวลชน หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นผู้สำรวจตรวจสอบในการคัดเลือกส่งกรองข่าวสารที่สนใจพิจารณาต่อปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน เป็นผู้ยืนอยู่ตรงกลางระหว่างเหตุการณ์ความเป็นไปต่าง ๆ ในสังคม กับประชาชนผู้อ่าน ฉะนั้นนักหนังสือพิมพ์จึงดำรงสถานะเป็นตัวแทนสมมติของประชาชนที่ค้ำค้ำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ให้ผู้อ่าน คอยสอดส่องสภาพความเป็นไปทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และทำการเลือกสรรเฉพาะสิ่งที่เห็นว่ามีสาระประโยชน์สำคัญและควรจะต้องรู้ นำเสนอต่อสาธารณชน (นันทวัน สุชาติ, 2520)

เมื่อนักข่าวมีหน้าที่สำคัญเสมือนตัวแทนของประชาชนในการแสวงหาข่าวสาร จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าคนที่จะมาทำหน้าที่นี้ควรจะมีคุณสมบัติอย่างไร

พิศิษฐ์ ชวลาธวัช (2524) กล่าวว่า ผู้ที่จะเลือกศึกษาวิชาด้านการหนังสือพิมพ์ควรให้ความสำคัญความรู้แขนงวิชาสังคมศาสตร์ นอกเหนือจากความรู้ด้านวิชาชีพ และควรพิจารณาตนเองอย่างรอบคอบเสียก่อนว่ามีจิตใจกล้าหาญ เสียสละต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (2524) กล่าวว่า การที่จะออกไปเป็นนักหนังสือพิมพ์นั้น มิได้หมายความว่ามีความรู้กว้างขวางแล้วจะเป็นนักหนังสือพิมพ์ได้ ประการสำคัญที่สุดคือ นักหนังสือพิมพ์จะต้องมีสำนึก หรือที่เรียกว่าวิญญาณของนักหนังสือพิมพ์

M.L. Stein (1983 อ้างถึงใน ประยูทธ ลิทธิพันธ์, 2526) กล่าวว่า การเป็นนักหนังสือพิมพ์มิใช่เพียงแต่การเขียนหนังสือดี แต่จะต้องมีความรักในงานหนังสือพิมพ์ด้วย นอกจากนี้นักหนังสือพิมพ์ยังต้องมีคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งคือ ต้องการทำให้โลกและชีวิตที่เป็นอยู่ดีขึ้น แพทย์ซึ่งช่วยเพื่อนมนุษย์นี้ขนาดนักหนังสือพิมพ์ก็ฉนั้น

เมื่อไม่นานมานี้มีแนวความคิดใหม่ด้านการสื่อสารเกิดขึ้น เรียกว่า "นิเทศศาสตร์พัฒนาการ" แนวความคิดนี้มีประเด็นสำคัญอยู่ที่ ความพยายามในการนำเอาปัจจัยทางการสื่อสารทุกด้านมาใช้เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีต่อบุคคล และสังคมโดยรวม เป็นการสื่อสารที่เน้นถึงเจตจำนงและเป้าหมาย (purposive) ของการสื่อสารเพื่อให้เกิดผล (effect) ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้รับสาร ซึ่งต่างจากการสื่อสารมวลชนทั่วไปที่มีลักษณะที่ไม่มีการเจตจำนงเพื่อให้เกิดผลหรือการเปลี่ยนแปลงเสมอไป (non-purposive) (พีระ จริโสภณ, 2521)

หนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ก็ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการด้วย

นักวิชาการสื่อสารมวลชนมีแนวความคิดว่า นักหนังสือพิมพ์ไม่ควรนิ่งดูดายต่อ ปัญหาอันยิ่งใหญ่และสำคัญยิ่งของประเทศ นั่นคือ ความอดอยากยากจนของประชาชนส่วนใหญ่นานาชาติ นักหนังสือพิมพ์ไม่ควรหยุดคิดแต่เพียงว่าทำอย่างไรจะทำให้หนังสือพิมพ์ขายดีที่สุด แต่ควรจะคิดต่อไปว่า ทำอย่างไรหนังสือพิมพ์จึงจะสามารถรับใช้คนส่วนใหญ่นานาชาติได้ดีที่สุดด้วย นั่นก็หมายความว่าหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการให้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมทั่วไป

นอกจากนี้นักวิชาการด้านการสื่อสารมวลชนยัง เรียกการร่วมมือกันของหนังสือพิมพ์ในประเทศในการแก้ไขปัญหาคือการพัฒนาสังคมให้ลุล่วงว่า "วารสารศาสตร์พัฒนาการ" และเรียกนักหนังสือพิมพ์ที่ทำงานด้านนี้ว่า "นักวารสารศาสตร์พัฒนาการ หรือ นักหนังสือพิมพ์พัฒนา" (พีระ จริโสภณ, 2521)

ลักษณะสำคัญของ วารสารศาสตร์พัฒนาการ สรุปได้ดังนี้คือ

1. วารสารศาสตร์พัฒนาการเป็นการสื่อสารแบบมีเจตนา (Purposive) หรือมีเป้าหมาย (Goal-oriented) ที่แน่นอน เป้าหมายอันนี้ก็คือ ผล (Effect) จากการอ่านหนังสือพิมพ์ที่ผู้เขียนตั้งใจจะทำให้เกิดขึ้นในตัวผู้อ่าน

2. วารสารศาสตร์พัฒนาการมีความมุ่งหมายในทางปฏิบัติ (Pragmatic) ไม่ใช่มุ่งแต่เพียงให้ข่าวสาร (To inform) ให้ความเข้าใจ (To interpret) กับผู้อ่านเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่กระตุ้น (To motivate) และโน้มน้าวใจ (To persuade) ให้เกิดการยอมรับปฏิบัติ (To adopt) ด้วย ซึ่งจะช่วยยกระดับ (To promote) ให้ผู้อ่านโดยส่วนรวมเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาวะที่ดีขึ้น

3. วารสารศาสตร์พัฒนาการจะต้องเสนอเนื้อหาสาระที่ตรงกับประเด็นปัญหา (Relevant) ตามสภาวะของสังคมที่เป็นอยู่ หนังสือพิมพ์จะต้องตระหนักดีว่าอะไรคือความต้องการที่แท้จริง (Needs) ของประชาชน ดังนั้นหัวข้อที่หนังสือพิมพ์ควรคำนึงก็คือปัจจัยต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา

4. วารสารศาสตร์พัฒนาการมีเป้าหมายเพื่อมวลชน (Mass-oriented) หนังสือพิมพ์ในปรัชญาใหม่นี้เน้นความสำคัญของคนส่วนใหญ่ในประเทศ ถือว่าการรับใช้มวลชนเป็นภาระอันสำคัญที่พึงปฏิบัติ

5. วารสารศาสตร์พัฒนาการมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์มิติ (Scientific outlook) หนังสือพิมพ์ในทฤษฎีใหม่นี้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นพฤติกรรมศาสตร์ นักหนังสือพิมพ์ตามแนวปรัชญาใหม่นี้ควรจะมีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะสามารถตัดสินหรือลงความเห็น (Judgement) ในปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างมีหลักการมีระบบ

ไทยเราแม้จะมีการผลิตหนังสือพิมพ์รายวันกันเป็นจำนวนมากมายหลายชื่อฉบับ ก็ยังมีการกล่าวกันว่าหนังสือพิมพ์เหล่านี้ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมเท่าที่ควร และยังไม่มีการวางแผนการไว้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ที่ชัดเจน เนื้อหาที่ผลิตออกมาเป็นการสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มหรือไม่ก็เป็นไปเพื่อสนองความต้องการตามบุคลิกนิสัย (Human

interest) มากกว่าที่จะเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง ท้าหน้าที่เพื่อความอยู่รอดของตัวเองมากกว่าเป็นผู้นำสังคม เป็นโลกที่จะรักษาสภาพเดิมของสังคมยิ่งกว่าที่จะนำสังคมไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า

นักข่าวในฐานะ Gatekeeper ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบ คัดเลือกเรียบเรียงข่าวสาร เพื่อเสนอให้ประชาชนทราบ โดยอาศัยวิธีการคัดเลือกและเรียบเรียงข่าว การตกแต่ง การจัดหน้าพิมพ์ ลักษณะการนำเสนอโดยไม่คำนึงถึงการมุ่งพัฒนาผู้อ่านมากกว่าการคำนึงในเรื่องการขายหนังสือ

ดังนั้นการที่ข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้อ่านหรือสังคมหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของนักข่าวว่า นักข่าวผู้นั้นตระหนักถึงบทบาทของตนในการพัฒนาสังคมมากน้อยแค่ไหน

จะเห็นว่าบทบาทของนักข่าวในการพัฒนานั้นเป็นมุมมองของนักวิชาการที่มองว่านักข่าวควรมีบทบาทในการพัฒนามากขึ้นในขณะที่เดียวกับที่ผู้ปฏิบัติวิชาชีพอาจจะคำนึงถึงบทบาทในด้านอื่นมากกว่า

ความแตกต่างในมุมมองของนักวิชาการกับความเป็นจริงในเชิงวิชาชีพเกี่ยวกับบทบาทของนักข่าวในการพัฒนาสังคมนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้ มีความคิดเป็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักข่าว และบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสังคม ต่างกันอย่างไร

ผู้วิจัยกำหนดให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เป็นตัวแทนของบุคคลานวิชาชีพหนังสือพิมพ์ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์เป็นตัวแทนของบุคคลานทางวิชาการหนังสือพิมพ์

ผลการวิจัยครั้งนี้จะชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างแนวความคิดทางวิชาการ (ทฤษฎี) และวิชาชีพ (ปฏิบัติ) ว่ามีอยู่หรือไม่มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะ เป็นแนวทางการผสมผสานระหว่างภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติของการประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ตลอดจนการส่งเสริมบทบาทของนักข่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะ ของนักข่าวที่ควรเป็น และบทบาทที่นักข่าวควรมีในการพัฒนาสังคมตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะ ของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และบทบาทของนักข่าวที่เป็นอยู่ปัจจุบันในด้านการพัฒนาสังคมตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและบทบาทหน้าที่ของนักข่าวทั้งที่ควรเป็นและที่เป็นอยู่ปัจจุบัน จากบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ในฐานะนักวิชาชีพ และจากอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ในฐานะนักวิชาการ
4. เพื่อศึกษาแนวโน้มในเรื่องคุณลักษณะ และบทบาทที่ควรเป็นของนักข่าวต่อการพัฒนาสังคมในอนาคต

ปัญหาการวิจัย

1. คุณลักษณะ ของนักข่าวและบทบาทในการพัฒนาสังคมที่ควรเป็นและที่เป็นอยู่ปัจจุบันตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์เป็นอย่างไร ต่างกันหรือไม่
2. คุณลักษณะ ของนักข่าวที่ควรเป็น ต่างกับคุณลักษณะ ของนักข่าวที่เป็นอยู่ปัจจุบันหรือไม่
3. บทบาทที่นักข่าวควรมีในการพัฒนาสังคม ต่างกับบทบาทของนักข่าวที่เป็นอยู่ปัจจุบันในด้านการพัฒนาสังคมหรือไม่
4. แนวโน้มในเรื่องคุณลักษณะ ของนักข่าว และบทบาทในการพัฒนาสังคมในอนาคตตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์เป็นอย่างไร

สมมติฐานในการวิจัย

1. คุณลักษณะของนักข่าวที่ควรเป็น ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ต่างกัน
2. คุณลักษณะของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ต่างกัน
3. บทบาทที่นักข่าวควรมีในการพัฒนาสังคม ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ต่างกัน
4. บทบาทของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในด้านการพัฒนาสังคม ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการและอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ต่างกัน
5. คุณลักษณะของนักข่าวที่ควรเป็น กับคุณลักษณะของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการต่างกัน
6. คุณลักษณะของนักข่าวที่ควรเป็น กับคุณลักษณะของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ต่างกัน
7. บทบาทที่นักข่าวควรมีในการพัฒนาสังคม กับบทบาทของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในด้านการพัฒนาสังคม ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการต่างกัน
8. บทบาทที่นักข่าวควรมีในการพัฒนาสังคม กับบทบาทของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในด้านการพัฒนาสังคม ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงการหนังสือพิมพ์เพียง 2 กลุ่ม คือ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์
2. บรรณาธิการหนังสือพิมพ์คัดเลือกจากหนังสือพิมพ์ภาษาไทย และหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่มีสำนักพิมพ์ในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

3. อาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ เป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ที่เป็นอาจารย์ประจำในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์เท่านั้น [ดังนั้น จึงมีสถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง เช่น วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มิได้ถูกเลือกมาศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากสถาบันการศึกษาเหล่านั้น ไม่มีอาจารย์ประจำที่เป็นผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ในขณะที่กำลังทาวิจัยครั้งนี้]

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ในฐานะ นักวิชาการ และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ในฐานะ นักวิชาชีพ เกี่ยวกับคุณลักษณะ ของนักข่าว และบทบาทในการพัฒนาสังคมซึ่ง จะเป็นแนวทางในการผสมผสานวิชาการและวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้สอดคล้องเป็นผลดีต่อการพัฒนาการหนังสือพิมพ์ให้ดียิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางให้นักวิชาการด้านการหนังสือพิมพ์ได้ปรับปรุงบุคคลากรที่ศึกษาด้านนี้ให้มีคุณลักษณะ และบทบาทที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักการและความต้องการทางวิชาชีพควบคู่ไปกับการปลูกฝังแนวความคิดใหม่ที่ว่าหนังสือพิมพ์สามารถมีบทบาทในการพัฒนาสังคม นอกเหนือจากเสนอข้อเท็จจริง
3. ชี้ให้เห็นช่องทางที่นักวิชาการและนักวิชาชีพด้านการหนังสือพิมพ์ จะร่วมมือกันรณรงค์ให้นักข่าวหันมาสนใจบทบาทในการพัฒนาสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยการจัดอบรม หรือสัมมนาต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้สามารถใช้ศักยภาพของหนังสือพิมพ์ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้มากขึ้น

นิยามศัพท์

หนังสือพิมพ์ หมายถึง

1. หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มีจำหน่ายในกรุงเทพมหานคร 11 ชื่อฉบับคือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม บ้านเมือง แนวหน้า มติชน สยามรัฐ เดลินีเรอร์ ข่าวสด รายวันสยามและกรุงเทพธุรกิจ
2. หนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ 2 ชื่อฉบับคือ Bangkok Post และ The Nation
3. หนังสือพิมพ์ธุรกิจรายสัปดาห์ 5 ชื่อฉบับคือ ประชาชาติธุรกิจ ฐานเศรษฐกิจ ผู้จัดการรายการสัปดาห์ เส้นทางเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์พื้นฐาน

บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หมายถึง บรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าวในระดับบริหารของ กองบรรณาธิการ เช่น บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา บรรณาธิการบริหาร หัวหน้ากองบรรณาธิการ บรรณาธิการ(หัวหน้า)ข่าวในประเทศ บรรณาธิการ(หัวหน้า)ข่าวต่างประเทศ บรรณาธิการ (หัวหน้า)ข่าวสังคม บรรณาธิการ(หัวหน้า)ข่าวการศึกษา บรรณาธิการ(หัวหน้า)ข่าวเศรษฐกิจ บรรณาธิการ(หัวหน้า)ข่าวสตรี บรรณาธิการ(หัวหน้า)ข่าวกีฬา ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่บนหนังสือพิมพ์ ทั้ง 18 ชื่อฉบับข้างต้น

อาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่สอนเกี่ยวกับวิชาการด้าน หนังสือพิมพ์และ เป็นอาจารย์ประจำในภาควิชา หรือสาขาวิชาการหนังสือพิมพ์ ในสถาบันอุดมศึกษา 7 แห่งที่เปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์คือ

1. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ภาควิชาภาษาไทย และภาษาตะวันออก วิชาโทสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. ภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
7. สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คุณลักษณะ ของนักศึกษา หมายถึง ลักษณะด้านสถานภาพบุคคลสภาพ ทักษะ ความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณธรรมของนักศึกษา รวมทั้งสิ้น 46 ประการ คือ

- คุณลักษณะด้านสถานภาพส่วนบุคคล คือ
  1. เพศชาย
  2. เพศหญิง
  3. เป็นโสด
- คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ คือ
  1. จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (เป็นอย่างน้อย)
  2. มีความรู้ ผ่านการศึกษา หรือผ่านการฝึกอบรมทางวิชาการหนังสือพิมพ์
  3. มีความรู้ในสาขาใดสาขาหนึ่งอย่างลึกซึ้ง เช่น เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ (รู้ลึก)
  4. มีความรู้พื้นฐานทั่ว ๆ ไปอย่างกว้างขวาง (รู้กว้าง)
  5. มีประสบการณ์ด้านงานนักข่าวหรืองานในสาขาสื่อสารมวลชนมาก่อน
- คุณลักษณะด้านทักษะการใช้ภาษา คือ
  1. มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยโดยเฉพาะการเขียน
  2. มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ
- คุณลักษณะด้านความเป็นนักข่าว คือ
  1. มีมุมมองหรือไวด่อเรื่องที่เป็นข่าว

2. มีทักษะในการสื่อข่าวและ เขียนข่าวอย่างดี
  3. มีนิสัยรักการอ่านเป็นประจำ
  4. ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
  5. จับประเด็นใจความเก่ง
  6. พุดจาฉะฉาน
  7. มีบุคลิกคล่องแคล่วว่องไว
  8. สามารถทำงานได้รวดเร็วภายใต้ภาวะกดดันของเวลา
  9. มีความอดทน สามารถทำงานภายใต้ภาวะความกดดันต่าง ๆ ได้
  10. เป็นคนรอบคอบถี่ถ้วน
  11. เป็นนักคิด นักตั้งคำถาม และตีความเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล
  12. เสียสละเพื่องาน
  13. มีความคิดสร้างสรรค์
  14. อยากรู้อยากเห็น
  15. สนใจสิ่งรอบตัว ช่างสังเกต
  16. ขี้สงสัย ตั้งปัญหาและหาสาเหตุให้สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ
  17. มั่นใจในตนเอง
  18. สนใจสถานการณ์ปัจจุบัน
  19. มีजरงานหนังสือพิมพ์
  20. มีไหวพริบปฏิภาณ
- คุณลักษณะด้านทักษะประกอบการทำข่าว คือ
1. สามารถถ่ายภาพได้
  2. สามารถพิมพ์ดีดได้
  3. มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์
- คุณลักษณะด้านมารยาท และมนุษยสัมพันธ์ คือ
1. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

2. สุภาพอ่อนน้อม
  3. รู้จักกาลเทศะ
  4. ตรงต่อเวลา
- คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ และคุณธรรม คือ
1. มีความรับผิดชอบต่อสังคม
  2. มีความรับผิดชอบต่อองค์กร
  3. มีจริยธรรม คุณธรรม และมีจรรยาบรรณ
  4. ต่อสู้ยืนหยัดเพื่อความถูกต้อง
  5. กล้าหาญ
  6. รักษาความลับสัญญา และความลับได้ดี
  7. มีวิญญูณของความเป็นนักหนังสือพิมพ์
  8. รักความยุติธรรม
  9. มีความแม่นยำเที่ยงตรง

คุณลักษณะของนักข่าวที่ควรเป็น หมายถึง คุณลักษณะของนักข่าวทั้ง 46 ประการ ที่นักข่าวควรมี หรือ ควรเป็นตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการ หนังสือพิมพ์

คุณลักษณะของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หมายถึง คุณลักษณะของนักข่าวที่เป็นอยู่ หรือ มีอยู่ขณะนี้ 17 ประการ ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ ดังนี้

1. ด้านพื้นความรู้ของเรื่องทั่วไป
2. ด้านทักษะความสามารถทั่วไป
3. ด้านทักษะของก่ารสื่อข่าว เขียนข่าว
4. ด้านมารยาทและความสุภาพ

5. ด้านจริยธรรมและคุณธรรม
6. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
7. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต
8. ด้านความน่าเชื่อถือของผู้อ่าน
9. ด้านความมีเสรีภาพ
10. ด้านเงินเดือน และสวัสดิการ
11. ความมีวิญญูณของนักข่าว
12. ด้านความยุติธรรม
13. ด้านความแม่นยำเที่ยงตรง
14. ด้านการใช้ภาษา
15. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
16. ด้านการต่อสู้เพื่อความถูกต้อง
17. ด้านความอดทน

บทบาทในการพัฒนาสังคม หมายถึง บทบาทของนักข่าวในการเสนอข่าวสารข้อเท็จจริง
ที่มุ่งส่งเสริมสังคมในทางที่ดีงาม ดังต่อไปนี้

1. ต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม
2. วิพากษ์วิจารณ์เพื่อแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีในสังคม
3. สอดส่องความทุกข์ยากของประชาชน
4. สร้างค่านิยมที่ถูกต้องในสังคม
5. รักษาวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงาม
6. ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย
7. ส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของประชาชน
8. ส่งเสริมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน
9. สร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้อ่านเกิดการริเริ่มพัฒนาตนเอง

10. ำให้การศึกษาด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน
11. รักษาความเป็นระ เบียบเรียบร้อยของสังคม
12. สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา
13. กระตุ้นความคิดเห็น และการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ของผู้อ่าน
14. เสนอข่าวความก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ในโลก เพื่อให้ผู้อ่านมีความคิดกว้างขวางขึ้น
15. สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
16. ส่ง เสริมภาพพจน์เกี่ยวกับสตรีในทางสร้างสรรค์
17. ส่ง เสริมเด็ก และ เยาวชนให้ เป็นคนดีของสังคม
18. ส่ง เสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน
19. ส่ง เสริมคุณธรรมและ จริยธรรมแก่ผู้อ่าน
20. สนับสนุนการพัฒนาชนบท
21. สนับสนุนการพัฒนาแหล่ง เลื่อมโทรคมนาคม
22. มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจทั่ว ๆ ไป

บทบาทที่นักข่าวควรมีในการพัฒนาสังคม หมายถึง บทบาทในการพัฒนาสังคมทั้ง 22 ประการที่นักข่าวควรมี ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์

บทบาทของนักข่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในด้านการพัฒนาสังคม หมายถึง บทบาทในการพัฒนาสังคม 22 ประการ ที่นักข่าวมีอยู่ขณะนี้ ตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ และอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์